

Prostor je pogumno ponudila »stara« SODOvka Lucija Ramšak na družinskem vikendu in upamo, da se bomo ob podobni priložnosti tam srečali še kdaj...

(A. ŠALAMUN & M. BEDJANIČ)

POROČILO O DELU ENTOMOLOŠKE SKUPINE NA MRT MISLINJA 2001

Na povabilo Srečka Štajnbaherja, dolgoletnega vodje mladinskih taborov v severovzhodni Sloveniji, je v okviru MRT Mislinja 2001 tokrat prvič delovala tudi entomološka skupina. Tabor se je odvijal med 21. in 29. avgustom 2001, za bazo pa je bila izbrana prostorna osnovna šola v Mislinji. Mentorstvo sem z veseljem prevzel Matjaž Bedjanič, majhno žužkarsko skupino pa so sestavljale prizadevne udeleženke Urša Lipovž, Špela Novšak in Katarina Fuks. Po začetni nejevolji nad nedemokratično razporeditvijo v skupine smo se kmalu ujeli in raziskave žuželk v širši okolici Mislinje, Slovenj Gradca in Velenja so gladko stekle. Naše delo je temeljilo predvsem na raziskovanju kobilic in kačjih pastirjev, poleg tega pa smo se seznanili tudi z raznolikostjo nočnih metuljev. Seveda smo nekaj pozornosti namenili tudi drugim živalim in se trudili z odprtimi očmi spoznati naravo v celoti, kot pisano paleto rastlinskega in živalskega bogastva.

Na taboru smo največ časa namenili raziskavam ravnokrilcev, kamor uvrščamo kobilice, bogomolke, ščurke, strigalice in še nekatere manjše skupine teh insektov. Intenzivneje smo proučevali predvsem kobilice, ki jih najpogosteje najdemo na ekstenzivno obdelovanih travnikih, mejicah, močvirjih, opuščenih njivah in robovih gozdov. Zbirali smo jih v okolici Mislinjske Dobrave, Raduš, v dolini potoka Dovžanka, na pobočjih Paškega Kozjaka, v okolici Rakovca na Pohorju ter pri Srednjem in Spodnjem Doliču. Lovili smo jih s kečerjem in roko, nekaj smo jih tudi fotografirali. Na terenu smo jih omamili v alkoholu, nakar smo jih v učilnici opremili z natančnimi podatki o lokaliteti in shranili v zamrzovalniku. Nekaj najpogostejših in najglasnejših vrst smo se naučili prepoznavati tudi po zvoku. Precejšnjega dela zbranega materiala na taboru nismo določili do nivoja vrst, saj je determinacija kobilic v nekaterih primerih zelo težavna in zahteva podrobnejšo obdelavo v laboratoriju.

O favni kobilic tega dela Slovenije skorajda ni objavljenih podatkov, zato so imele naše raziskave pravecat pionijski značaj. Glavni namen dela je bil obiskati čim več lokalitet in popisati vrste, ki se pojavljajo tam, iz zbranih

podatkov pa nato pripraviti prvi preliminarni seznam vrst kobilic, ki se pojavljajo na raziskovanem območju. V Sloveniji živi približno 140 vrst kobilic in tekom tabora smo na 18 lokalitetah zabeležili približno 30 vrst. Najzanimivejši so bili travniki ter gozdni robovi na južnem pobočju Paškega Kozjaka, kjer smo našli zelo številčno populacijo močno ogrožene kobilice zelene sedlarke *Ephippiger ephippiger*, poleg mnogih drugih vrst kobilic pa smo tukaj našli tudi navadno bogomolko *Mantis religiosa*. Nekaj redkih in ogroženih vrst kobilic smo zabeležili tudi na povirju pri kmetiji Smrčun v Radušah, na rastišču sibirske perunike ob potoku Jenina v Mislinjski Dobravi

SLIKA 1: Zelena sedlarica *Ephippiger ephippiger* sodi v Sloveniji med ogrožene vrste kobilic. Glavni vzrok njene ogroženosti je zaraščanje prisojnih travniških leg z gozdom, marsikje pa je velik problem pretirana uporaba pesticidov. (foto: M. Bedjanič)

ter na močvirnih travnikih povirja potoka Movžanka pri Sp. Doliču. Zbrani podatki o favni kobilic bodo tukaj služili kot pomemben dodatni argument pri prizadevanjih za dolgoročno ohranitev teh naravovarstveno izjemno pomembnih območij v občinah Mislinja in Slovenj Gradec.

Kot že rečeno, smo se ukvarjali tudi s proučevanjem kačjih pastirjev, katerih razvoj je vezan na vodo in jih zato srečujemo predvsem ob potokih, ribnikih, povirjih in močvirjih. Na začetku smo najprej spoznali nekaj osnovnih morfoloških značilnosti kačjih pastirjev, način njihovega življenja in osnovne metode, ki jih uporabljamo pri raziskovanju te zanimive skupine

žuželk. Lovili smo jih z metuljnico, nekaj čudovito obarvanih odraslih žuželk pa smo uspeli tudi fotografirati.

Naše raziskovalno območje je obsegalo okolico Raduš in Sp. Doliča, obdelali pa smo tudi okolico Velenjskega jezera ter Črno jezero in Lovrenška jezera na Pohorju. Na 11 lokalitetah smo zabeležili le skromnih 20 vrst kačjih pastirjev, kar je možno razložiti predvsem z naravno pogojenim pomanjkanjem široke palete ustreznih življenjskih okolij za te žuželke v širši okolici Mislinje. Konec avgusta tudi sicer za raziskave kačjih pastirjev ni najugodnejše obdobje, saj veliko vrst že zaključijo obdobje letanja, poleg tega pa nam je v prvih dnevih nekoliko ponagajalo še oblačno vreme.

Povirno barje pri kmetiji Smrčun v Radušah je, podobno kot za metulje, kobilice in močvirske rastline, izjemno zanimivo tudi za kačje pastirje. Tukaj živita mali modrač *Orthetrum coerulescens* in povirni

SLIKA 2: Kritično ogroženi stasiti kamenjak *Sympetrum depressiusculum* doslej v okolici Velenja še ni bil zabeležen. (foto: M. Bedjanič)

studenčar *Cordulegaster bidentata*, ki sta v Sloveniji in na Koroškem ogrožena. Močno nas je presenetila najdba osamljenega samčka stasitega kamenjaka *Sympetrum depressiusculum* ob Škalskem jezeru, saj gre za prvo najdbo te kritično ogrožene vrste v tem delu Slovenije. Glede na slab izgled in ekološko stanje Škalskega jezera skorajda ni verjetno, da se vrsta tukaj tudi razvija, kar pa ni povsem izključeno za veliko Velenjsko jezero, ki leži v neposredni bližini. Na Pohorju v odo-

natološkem oziru sicer nismo odkrili nič novega, zanimivosti pa kljub temu ni manjkalo. Poleg pojavljanja ogrožene barjanske deve *Aeshna juncea* na Lovrenških jezerih in na Črnem jezeru pri Osankarici, smo namreč na slednji lokaliteti uspeli potrditi tudi pojavljanje zelo redkega črnega kamenjaka *Sympetrum danae*. Spoznali smo, da so kačji pastirji zelo zanimiva, a danes žal že močno ogrožena skupina žuželk. Najbolj jih ogrožajo človekovi posegi

v njihovo življenjsko okolje: izsuševanje mokrišč, zasipavanje mlak, regulacije rek in potokov, onesnaženje voda itd.

Kot zanimivost dodajmo, da smo sredi tabora naše poznavanje žuželk izpopolnili še z nočnim lovom metuljev pri kmetiji Smolčnik, ki leži dober kilometer jugozahodno od Mislinje, nad povirjem potoka Movžanka. Nočni lov je vodil mag. Matjaž Jež, udeležili pa so se ga tudi člani in mentorji ostalih skupin. Metulje smo lovili s pomočjo posebnih ultravijoličnih svetilk, ki močno privabljajo nočne žuželke. Skupno smo v eni noči zabeležili približno 80 vrst nočnih metuljev iz skupine *Macrolepidoptera*, med njimi nas je presenetilo tudi nekaj osebkov našega največjega in najlepšega nočnega metulja – japonskega prelca ali jamamaja – ki sicer izvira iz Japonske, ob poskusih domačega svilogojstva pa se je v prejšnjem stoletju razširil po vsej Sloveniji. Ulovili smo tudi nekaj redkih in zanimivih vrst, pomembno pa je poudariti dejstvo, da je naš nočni lov predstavljal sploh prvi prispevek k poznavanju favne nočnih metuljev naravovarstveno izjemno pomembnega območja ob povirju potoka Movžanka.

SLIKA 3: Tudi na uradni predstavitvi dela entomološke skupine sta se mladi odonatologinji Špela in Urška dobro zabavali...

Zaradi razmeroma kratkega časa tabora smo seveda obdelali le majhen del entomofavne v okolici Mislinje, kar pa razumemo predvsem kot dodaten izziv za prihodnost. Ob delu na terenu se nam je namreč

odprlo mnogo novih vprašanj in upamo, da bomo lahko z raziskavami nadaljevali tudi v prihodnjih letih.

(M. BEDJANIČ)

RAZISKOVALNI TABOR ŠUDENTOV BIOLOGIJE SEMIČ 2001

Sredina poletja, ko večina poležava v senci ter se hladi v vodi - zaradi vročine celo izpitov ni - je že leta čas, dodobra zapisan v urnik vsakega študenta biologije. Čas za poletne raziskovalne tabor. Kako koristno je tovrstno vsakoletno početje, se pokazalo prav v novem tisočletju, saj smo se prvič odpravili na območje, kjer smo pred nekaj leti že bili. Bela krajina je gostila že več taborov, nazadnje celo odonatološkega, namreč Mladinski biološki raziskovalni tabor Podzemelj '95, ki ga je organiziralo naše društvo.

Tokrat so se po obsežnem območju od Kočevske, preko Bele krajine, pa vse do Kolpe med 25. julijem in 4. avgustom 2001 podili študentje biologije. Še vedno, kljub nekaj težavam, nas je finančno podprla ZTKS – Gibanje znanost mladini, v sponzorstvu pa se je pridružilo tudi Društvo študentov biologije. Poleg slovenskih študentov so se tabora udeležili še tuji gostje, predvsem iz nekdanj bratskih republik, tokrat iz Hrvaške, Črne gore ter Srbije. Delovale so skupine za botaniko, pajke, hrošče, metulje, netopirje, ptice, male sesalce ter njihove ektoparazite, dvoživke, plazilce ter seveda kačje pastirje.

Letos je bila odonatološka skupina zaskrbljujoče majhna, saj smo dva člana izgubili še pred začetkom terena; eden je zatajil sam, drugi ni imel nikakršnih možnosti za udeležbo v zaželeni skupini, saj so si ga lastili še metuljarji in botaniki. Tako sta ostali le dve udeleženci s predhodnega tabora, Tina in Urška, ponovno pa je za kačjimi pastirji v skupini za dvoživke oprezal še veteran Saško.

Če se vrnemo na prvi »odonatološki« belokranjski tabor, lahko rečemo, da so štiri odonatološke skupine z aktivnim delom v začetku julija 1995 dodobra prečesale Belo krajino. Kljub temu, da so bile tokrat naše vrste precej okrnjene, se je tokrat prvič ponudila priložnost za primerjavo, tako razlik v mesecu raziskave, kot tistih nastalih v minulih šestih letih zaradi delovanja človeka. Nekoliko se je razlikovalo tudi raziskovano območje; iz štaba v Semiču smo obiskali tudi vzhodni del Kočevskega Roga ter dolino